

Sygn. akt III UK 223/15

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania J. R. , T. W., B. K., K. S., I. R., S. Ś., M. D., D. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie z udziałem zainteresowanych R. Sp. z o.o., O. Sp. z o.o. wspólników Spółek A. s.c, M. s.c. i J. s.c o ustalenie obowiązku ubezpieczenia , na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 22 czerwca 2016 r., na skutek skargi kasacyjnej odwołujących się J. R., T. W., B. K., I. R., S. Ś., D. S. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 30 czerwca 2015 r., sygn. akt III AUa 908/14,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 30 czerwca 2015 r. zmienił zaskarżony apelacją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krośnie z dnia 21 sierpnia 2014 r. w ten sposób, że oddalił odwołania ośmiu ubezpieczonych wniesione przez nich od decyzji organu rentowego z dnia: 6 czerwca, 8 czerwca, 11 czerwca, 19 czerwca i 16 października 2012 r., stwierdzających niepodleganie przez wskazane w tych decyzjach osoby ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, i

wypadkowemu jako pracownicy płatnika składek A.. s.c., M. s.c. bądź J. s.c. w okresach wymienionych w decyzjach.

Ubezpieczeni: J. R., D. S., B. K., I. R., T. W. i S. Ś. wnieśli skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 30 czerwca 2015 r., zaskarżając ten wyrok w części, która ich dotyczy, oraz zarzucając mu w tym zakresie naruszenie przepisów postępowania, to jest: art. 476 § 2 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ k.p.c.; art. 386 § 4 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c.; art. 477^{14a} k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 107 § 2 k.p.a. w związku z art. 6 k.c., a także naruszenie prawa materialnego, to jest: art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 22 k.p. i w związku z art. 300 k.p.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący stwierdzili, że jest ona oczywiście uzasadniona. Podkreślili przy tym, między innymi, że z decyzji organu rentowego wynika, iż stwierdzenie braku podlegania ubezpieczeniom z tytułu wykazywanego stosunku pracy jest wynikiem stwierdzenia nieważności umów uznanych za pozorne, z przywołaniem art. 83 k.c. Zdaniem skarżących, brak jest jednak wykazania w ustaleniach faktycznych czy też nawet przywołania okoliczności dowiedzionych w toku postępowania administracyjnego, które pozwalałaby na potwierdzenie wykazania wymienionych elementów, to jest złożenia oświadczenia woli przez strony spornego stosunku pracy tylko dla pozorów, a nie w celu jego rzeczywistego powołania, oświadczenia złożonego drugiej stronie oraz akceptacji adresata dla tak złożonego oświadczenia polegającej na jego zgodzie na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozorów.

Skarżący zauważyli też, że z uzasadnienia Sądu Apelacyjnego można wywieść wniosek, że Sąd ten ma zastrzeżenia do ubezpieczonych, czy w ogóle wykonywali jakieś czynności.

Zdaniem skarżących, „w takim układzie zdarzeń procesowych” na uwagę zasługuje podnoszony i akcentowany jako oczywiście uzasadniony zarzut skierowany przeciwko orzeczeniu wydanemu przez Sąd drugiej instancji co do tego, że Sąd ten, jeżeli nie podzielał stanowiska ubezpieczonych, prezentowanego w odpowiedzi na apelację, że apelacja winna być oddalona, to powinien był rzetelnie skontrolować zaskarżone orzeczenie. W rezultacie badania sprawy, dokonywanej w trybie odwoławczym, skoro dostrzegł istotne braki w postępowaniu

pierwszoinstancyjnym, których nie uzupełnił w toku postępowania, winien był uchylić wyrok Sądu Okręgowego i zobowiązać go do uzupełnienia postępowania. Takiego zachowania jednak zaniechał, uznając, że uzupełniając w niewielkim zakresie postępowanie dowodowe, dysponuje wystarczającym materiałem dowodowym, aby wydać orzeczenie reformatoryjne.

W opinii skarżących, w wyniku takiego działania sprawa została rozstrzygnięta z rażącym naruszeniem reguł Kodeksu postępowania cywilnego, wynikających z uregulowań szczególnych dotyczących spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, a to już czyni koniecznym przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej, uznając ją jako oczywiście uzasadnioną.

Skarżący są również zdania, że niniejsza skarga kasacyjna winna być przyjęta do rozpoznania jako oczywiście uzasadniona wobec naruszeń prawa materialnego cywilnego, w szczególności przez nieuzasadnione zastosowanie art. 83 § 1 k.c., mimo braku istnienia postępowania wyjaśniającego przed organem rentowym, jakie winno być w sprawie przeprowadzone, a zmierzające do udowodnienia pozorności stosunku pracy.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd

Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Należy także przypomnieć, że skarga jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437), jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniana skarga kasacyjna nie może być uznana za spełniającą wyżej przedstawione kryteria. Uzasadniając potrzebę

poddania jej merytorycznej ocenie w postępowaniu kasacyjnym, skarżący podkreślają w szczególności kontrolny charakter postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, sugerując, że w takim postępowaniu sąd ma obowiązek sprawdzić podstawy prawne i faktyczne wydania przez organ rentowy zaskarżonej decyzji oraz „zweryfikować czy organ rentowy przeprowadził należyte postępowanie wyjaśniające przed jej wydaniem”, czego Sąd Apelacyjny nie uczynił. Skarżący kontestują ponadto prawidłowość przyjęcia przez Sąd drugiej instancji, że zawarte przez nich umowy o pracę były dotknięte wadą pozorności, o której mowa w art. 83 § 1 k.c.

Należy w związku z tym zauważyć, że sądowa kontrola decyzji organu rentowego, wbrew odmiennemu stanowisku skarżących, nie ogranicza się do zbadania prawidłowości kwalifikacji prawnej przyjętej przez ten organ, ale polega na zbadaniu materialnoprawnej podstawy roszczenia zawartego w odwołaniu. W konsekwencji sąd ubezpieczeń społecznych nie może uwzględnić odwołania z powołaniem się na błędną, niewłaściwą podstawę prawną decyzji bądź na braki w poprzedzających jej wydanie ustaleniach faktycznych. Jeśli zaś przedmiotem sporu, jak w okolicznościach niniejszej sprawy, jest istnienie tytułu do podlegania z mocy prawa ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, to sąd ubezpieczeń społecznych jest uprawniony (a nawet zobowiązany) do samodzielnej oceny, czy ubezpieczony jest (był) pracownikiem i czy podlega (podlegał) ubezpieczeniom społecznym z tego właśnie tytułu. Sąd odwoławczy (podobnie zresztą, jak sąd pierwszej instancji), rozpoznając sprawy z odwołania wniesionego od decyzji organu rentowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych w ogóle nie stosuje przy tym przepisów procedury administracyjnej, ale przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, wobec czego nie może naruszyć art. 107 § 2 k.p.a. Wypada też podkreślić, że Sąd Najwyższy wielokrotnie wyrażał stanowisko, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych, spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania.

Sąd Najwyższy przypomina także, iż z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest w postępowaniu kasacyjnym związany poczynionymi przez Sąd drugiej instancji ustaleniami faktycznymi, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie musiałby uwzględnić te ustalenia przy rozstrzygnięciu o zasadności zarzutów naruszenia prawa materialnego. Tymczasem, pozorność czynności prawnej (w tym wypadku - umowy o pracę) jest przede wszystkim okolicznością faktyczną. Wobec tego kontestowanie przyjęcia przez Sąd Apelacyjny tej właśnie wady czynności prawnej nie może być podstawą przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdyż w istocie zmierza do podważenia dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 listopada 1996 r., II UKN 9/96, OSNAPiUS 1997 nr 11, poz. 201; z dnia 23 stycznia 1997 r., I CKN 51/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 79; z dnia 18 maja 2006 r., II UK 164/05, PiZS 2006 nr 9, s. 33 oraz z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221). Z ustaleń tych wynika zaś, że sposób wykonywania spornych umów charakteryzował się brakiem podporządkowania skarżących kierownictwu pracodawcy, zarówno co do czasu i miejsca wykonywania pracy, jak i co do dyscypliny pracy oraz nadzoru nad wykonywaniem przez nich obowiązków. Okoliczności te w stosunku zobowiązaniowym łączącym strony świadczyły zaś o braku cech charakterystycznych dla stosunku pracy.

Końcowo Sąd Najwyższy podkreśla również, że rozstrzygnięcia zapadłe w sprawach o analogicznym stanie faktycznym i prawnym jak w niniejszej sprawie, toczących się z udziałem R. Sp. z o.o., O. Sp. z o.o., wspólników Spółek A. s.c., M. s.c. i J.. s.c., były już przedmiotem oceny w postępowaniu kasacyjnym. Wyrokami z dnia 17 marca 2016 r., wydanym w sprawach III UK 83/15 i III UK 84/15, Sąd Najwyższy oddalił zaś wniesione w nich skargi kasacyjne, uznając za nieuzasadnione sformułowane w nich zarzuty, które były w większości tożsame z zarzutami sformułowanymi w niniejszej sprawie. W ocenianej skardze kasacyjnej nie przedstawiono natomiast żadnych innych, dodatkowych okoliczności, które dawałyby Sądowi Najwyższemu podstawę do wydania odmiennego orzeczenia.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżący nie wykazali potrzeby rozpoznania ich skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

